

Савчук Юлія Андріївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **Миронюк Т. В.**

ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Проблема кримінального насильства в сім'ї не є локальною, характерною виключно для якоїсь конкретної країни. Домашнє насильство не обмежується рамками певної політичної чи економічної системи, соціального устрою. Тому проблема домашнього насильства не є новою, одночасно вона стає більш суспільною, втрачаючи свою латентність.

Загалом, збільшення злочинності супроводжує розвиток будь-якої держави, адже відомо, що розвинені держави мають в рази більший коефіцієнт злочинності, ніж ті, які розвиваються. Зокрема, В. В. Лунєєв відзначав, що в країнах, які розвиваються дуже високий рівень умисних вбивств та інших насильницьких діянь, а в розвинених країнах крадіжок і інших корисливих злочинів. Високий рівень кримінального насильства робить насильницьку злочинність за своїм характером більш небезпечною, ніж злочинність з високим рівнем майнових діянь [1, с. 322].

Для формування ефективного механізму запобігання домашнього насильства необхідним є дослідження передового світового досвіду у боротьбі з ним. Це дозволить законодавцю покращити законодавче регулювання притягнення до відповідальності та проведення заходів з попередження, вченим і практикам дасть можливість використовувати все позитивне з того, що вже розроблено, впроваджено та апробовано в цих країнах, а також утриматися від використання методів і підходів, які себе не виправдали.

В Україні, у порівнянні з іншими країнами Заходу, про насильство в сім'ї відкрито почали говорити відносно нещодавно з набуттям незалежності, і лише у 2001 році було прийнято Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [2], який діяв до 2017 року. Згідно з статистичними даними, за 2018 рік в Україні було більше 100 000 заяв та повідомлень про домашнє насильство. У порівнянні 2017 – 96 245, 2016 – 96 143, 2015 – 102 561, 2014 – 120 027, 2013 – 144 848 звернень [3]. Як бачимо наразі з останніми двома роками кількість звернень зросла, однак вона менша у порівнянні з 2013–2014 роками.

Домашнім насильством в сім'ї відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначається діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [4].

Визначення домашнього насильства законодавець закріплює і у ст. 126¹ Кримінального кодексу України. Відповідно до зазначеної норми домашнім насильством є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [5].

Світова практика виходить з того, що міжнародні стандарти у цій сфері вимагають від правоохоронних органів та інших уповноважених осіб свідомого розуміння того, що домашнє насильство є грубим порушенням прав людини.

Суспільство і держава стурбоване фактами насильства, тому для жертв насильства створюються умови для повідомлення про ці факти, отримання психологічної та іншої допомоги. Так, в Сполучених Штатах Америки для того, щоб дати жертвам насильства можливість повідомити про це в Нью-Йорку діє телефонна гаряча лінія 1-800-621-НОРЕ. Вона працює 24 години на добу, а диспетчери кажуть на десяти різних мовах. Дзвінки приймають досвідчені психологи, головне завдання яких – вислухати звернувся і дати пораду [6].

Аналогічні багатомовні гарячі лінії працюють у Італії, Германії, Росії, Швеції. Україна також має свою гарячу лінію Ла Страда з загальноєвропейським номером 116123.

Україна наразі прагне стати дійсно європейською державою, а тому питання захисту прав громадян є одним із головних на порядку денному. Тому вважаємо за необхідне провести порівняльні дослідження щодо запобігання домашньому насильству, виокремити позитивний досвід для України. Одночасно необхідно розуміти, що дієвими зміни будуть лише за умови комплексних змін: дійсно справедливого правосуддя, дієвого забезпечення виконання рішень суду, правосвідомості громадян, які будуть попри все звертатись з

повідомленнями про домашнє насильство (і це стосується не лише жертв, а й інших свідків цих діянь).

Так у Розділі 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачені заходи з обмеження контактів жерти та кривдника [4].

В зарубіжних країнах така практика існує вже більш тривалий час. Так, у Франції, наприклад, якщо в ході розгляду матеріалів справи і свідчень обох сторін суддя по сімейних справах вважатиме, що насильство має місце, він винесе Постанову про захист (про заборону наближатися до жінки) і накаже тимчасові заходи: визначить, з ким залишаться діти, хто буде користуватися житлом і які фінансові зобов'язання будуть покладені на чоловіка [7].

В Австрії тимчасова судова заборона може видаватися на (колишнього) близького родича після фізичного насильства або після погроз, у разі психологічного тероризування, якщо воно серйозно шкодить психологічному здоров'ю потерпілої особи і коли такі напади роблять проживання з особою, яка вдається до насильства, нестерпним. Вона діє максимум 3 місяці, а у разі провадження процедури розлучення – до її закінчення [8, с. 41].

У Канаді, Новій Зеландії та у деяких штатах Америки були внесені зміни до процедури кримінального переслідування, відповідно до якої поліція та інші співробітники кримінального правосуддя повинні вести справи про насильство у сім'ї так, ніби йшлося про незнайомих між собою людей. Цього потрібно дотримуватися навіть тоді, коли потерпілі висловлюють бажання про припинення кримінального переслідування. Теоретично така процедура звільняє потерпілих від вимог іншої сторони про припинення справи, тому що у них у цьому випадку відсутня можливість вплинути на подальший розвиток ситуації.

У деяких країнах кримінальне переслідування винуватих за вчинення насильства у сім'ї серйозно ускладнене, тому що дружини не мають

права свідчити у суді проти своїх чоловіків. Це робить кримінальне переслідування майже неможливим, оскільки важко надати докази вчиненого злочину [9, с. 505–506].

В Україні також попри все існують недоліки функціонування даного інституту. Першим та найбільш вагомим, на нашу думку, є низька поінформованість населення з цього питання, відсутність надії на справедливість суду, що змушує мовчати жертв домашнього насильства.

Поруч з цим існують законодавчі, процесуальні та організаційні недоліки:

– відсутність місць для жінок і дітей, інших жертв, де б вони отримали притулок та інший захист від кривдника. Згідно зі

статистики Ла Страда, таких місць є 25 на область. І 50 на Київ. Двадцять п'ять довбаних місць на всю область! Для порівняння, в США існує біля 1500 притулків для жінок, які зазнали домашнього насильства;

– відсутність належної кількості «гарячих» ліній за якими можна буде отримати оперативну інформацію про те, як захистити себе і, куди звернутися за допомогою, щоб вийти з конфліктної ситуації з мінімальними втратами;

– відсутність можливості ізоляції кривдника від жертви під час самого конфлікту (таку особу можливо затримати лише в порядку статті 261 КУаАП максимум на 3 години). А також контролю за його поведінкою після застосування до нього заходів, передбачених законодавством Законом, КУаАП або ж КК України).

Отже, актуальність покарання та запобігання домашнього насильства в світі достатньо висока, однак ефективність та умови застосування таких заходів впливу у зарубіжних країнах більш забезпечені, реалізовані, спрямовані на захист прав жертв.

Список використаних джерел

1. Лунеев В. В. Криминология: учебник / В. В. Лунеев. – М.: Издательство Юрайт, 2017. – 686 с.

2. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – ст. 70.

3. Сумні підсумки 2018-го: у поліції розповіли, скільки до них звернулось жертв домашнього насильства [Електронний ресурс] // сайт ТСН. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/60-zhertv-movchat-de-i-hto-v-ukrayini-naybilshe-skarzhitsya-na-domashnyie-nasilstvo-infografika-1242831.html>.

4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 року // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 5. – ст. 35.

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (редакція станом на 26.02.2019 року) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – ст. 131.

6. Архипова А. С. Международный опыт противодействия семейному насилию / А. С. Архипова // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2018. – Вып. 7. – С. 234–237.

7. Домашнее насилие в США [Электронный ресурс] // Информационно-аналитический журнал «Политическое образование». – Режим доступа: <http://lawinrussia.ru/content/domashnee-nasilie-v-ssha>.

8. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В.,

Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

9. Гумін О. Зарубіжний досвід запобігання сімейно-побутовим насильницьким злочинам щодо жінок правоохоронними органами / О.Гумін, Г. Римарчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – С. 502–509.

Торб'як Максим Михайлович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ ***Волошин О. Г.***

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Сучасне суспільство – це суспільство інформаційних технологій, що базується на повсякденному використанні комп'ютерної техніки, мереж зв'язку, мобільних засобів комунікації та інших технічних засобів. Щоденна робота урядових структур, банківської, енергетичної, транспортної та інших систем неможлива без надійної роботи комп'ютерної техніки та засобів комунікацій. Інформаційні технології стали постійним супутником сучасної людини не лише на робочому місці, вони увійшли майже в усі сфери людського життя.

На відміну від традиційних видів злочинів, таких як вбивство або крадіжка, історія яких налічує століття, кіберзлочинність явище відносно молоде, яке виникло з появою та розвитком всесвітньої мережі Інтернет.

Під кіберзлочинністю розуміється сукупність злочинів, що вчинюються у віртуальному просторі за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах комп'ютерних мереж, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних.

Кіберзлочинність – явище новітньої, цифрової доби, тому слід зазначити, що сама природа мережі Інтернет є достатньо сприятливою для вчинення комп'ютерних злочинів. Такі її властивості, як глобальність, трансграничність, анонімність користувачів, охоплення широкої аудиторії, розподіл основних вузлів мережі і їх взаємозамінність створюють кіберзлочинцям, які використовують Інтернет, переваги на всіх етапах вчинення злочину, а також дозволяють ефективно переховуватися від правоохоронних органів.